

Möte i användarrådet för utbildningsstatistik 20 november 2024, arrangörer Skolverket

Närvarande

Ylva Skoogberg	Almega Utbildning	ledamot
Björn Öckert	IFAU	ledamot
Anna Eriksson	MYH	ledamot
Mattias Renehed	SUHF	ledamot
Karin Lundström	Utbildningsdepartementet, Udep	ersatte ordinarie ledamot
Oskar Nilsson	SCB	chef
Katarina Wizell	SCB	chef
Rikard Persson	SCB	chef
Henrik Engström	SCB	adjungerad ledamot, <i>t o m punkt 6</i>
Katja Olofsson	SCB	adjungerad ledamot, <i>fr o m punkt 9</i>
Christina Sandström	Skolverket	chef
Cajsa Anufrijeff Röhr	Skolverket	chef
Anna Eneroth	Skolverket	sekreterare/ledamot
Sofie Andersson	Skolverket	adjungerad ledamot, <i>t o m punkt 6</i>
Petter Björnson Wikström	Skolverket	adjungerad ledamot, <i>t o m punkt 6</i>
Helena Wintgren	UKÄ	chef
Erik Dahl	UKÄ	adjungerad ledamot

Frånvarande

Gabriel Kasto	FBR	ledamot
Jonas Finnman	SKR	ledamot
Jan Persson	Tillväxtverket	ledamot
Lotta Persson	Utbildningsdepartementet, Udep	ledamot (hade ersättare, se ovan)
Torbjörn Lindquist	UHR	ledamot
Sara Lindqvist	CSN	chef
Anders Larsson	CSN	sekreterare/ledamot
Paula Kossack	SCB	sekreterare/ledamot
Gunnar Söderman	UKÄ	sekreterare/ledamot

Mötesanteckningar

1. Mötet öppnas

Cajsa Anufrijeff Röhr och Christina Sandström, enhetschefer på arrangerande myndighet Skolverket, öppnade mötet och hälsade alla deltagare välkomna.

Det här användarrådet fokuserade på statistik om kostnader inom utbildningsområdet. Ledamöterna hade inför mötet fått möjlighet att inkomma med synpunkter och önskemål på den officiella statistiken.

2. Presentationsrunda – Vilken organisation representerar du?

Användarrådets deltagare presenterade sig kort.

3. Information från myndigheterna

Skolverket, SCB och UKÄ

Skolverket: Cajsa och Christina informerade om arbetet med PxWeb, som utgår ifrån uppdraget att tillgängliggöra statistiken inom det nationella kvalitetssystemet och som ska rapporteras 28 februari 2025. Tanken är att de indikatorer som ingår i kvalitetsdialogerna ska bli möjliga att plocka fram via verktyget PxWeb. De informerade även om årets resterande publiceringar av officiell statistik.

Skolverkets instruktion har precis ändrats och i den framgår att myndigheten ska få en överdirektör, något vår gd har god erfarenhet av från sin tidigare myndighet. Denna person ska rekryteras och kan förhoppningsvis börja till sommaren 2025.

I den nya instruktionen framgår också att Skolverket ska inrätta ett vetenskapligt råd som ska stötta myndigheten. Rådet ska tillsättas med en variation av vetenskaplig kompetens, gd utser ledamöterna och är ordförande i rådet. Planen är att rådet ska vara tillsatt och börja sitt arbete till hösten 2025. Förberedelser inför detta pågår.

Det har aviserats i budgetpropositionen att Skolverket kommer få minskat anslag under nästa år.

UKÄ: Helena Wintgren, gruppchef på UKÄ, berättade att det händer en del internt på myndigheten, bland annat flera nya chefer. Sedan i september är Jenny Nordquist ny chef på analysavdelningen, från att tidigare ha arbetat på Uppsala universitet och Vetenskapsrådet.

UKÄ har ett tuffare ekonomiskt läge jämfört med tidigare. Myndigheten har fått högre kostnader i samband med att man har avbrutit ett stort arbete med digitalisering. UKÄ kommer också att få något minskade anslag framöver.

När det gäller innehåll arbetar UKÄ med att göra etableringsstatistiken till officiell statistik. UKÄ utvecklar också genomströmningsstatistiken, med utvecklade mått och med att tillgängliggöra mer statistik i statistikdatabasen Högskolan i siffror. I övrigt arbetar UKÄ med ett större projekt med fokus på civilingenjörer, där flera delundersökningar ingår bland annat olika aspekter om förkunskaper, inflöde, basår och genomströmning. Helena berättade också att UKÄ ser över möjligheten att byta ut Högskolan i siffror och i stället använda PxWeb som ny statistikdatabas.

SCB: Katarina Wizell, enhetschef för enheten för arbetsmarknads- och utbildningsstatistik, informerade om nytt från SCB:

SCB kommer få en ny gd, sannolikt från årsskiftet.

SCB har tagit fram en AI-policy. EU:s medlemsländer ska bli bättre på att använda AI- och ML-lösningar för att producera officiell statistik. SCB har därför fått finansiering för att arbeta vidare med frågan i ett fyraårigt och omfattande samarbetsprojekt.

En uppdaterad strategi för SCB ska vara klar till årsskiftet och samarbetet med SAM-myndigheterna ska utmytna i en ny gemensam målbild.

SCB konstaterar i sitt budgetunderlag att datahantering är en del av en statistikmyndighets kärnuppdrag. SCB har i budgetunderlaget för åren 2025-2027 föreslagit att myndigheten ges ett uppdrag att under två år utreda hur SCB:s kärnuppdrag kan utökas på dataområdet för att tillgodose ett bredare samhällsbehov. Utredningen bör även bedöma huruvida SCB:s samordningsroll inom det officiella statistiksystemet bör stärkas avseende förvaltning och hantering av data. En utökad roll för SCB gör det möjligt att säkra samhällets behov av kvalitetssäkrade data på ett effektivt och säkert sätt. Det kan också bidra till att minska den administrativa bördan för svenska företag genom att det redan befintliga samordningsuppdraget inom systemet för den officiella statistiken (SOS) stärks.

Beredningen avseende hemställan om ändringar i statistikförordningens indelning i ämnes- och statistikområden pågår inom Regeringskansliet och ett beslut avseende hemställans ikraftträdande förväntas under hösten.

Rikard Persson, chef för sektionen för utbildningsstatistik, informerade om sektionens publiceringar under året, se presentation.

Oskar Nilsson, sektionschef för sektionen om för kompetensförsörjning och arbetsmiljö berättade om sektionens arbete:

- Lärarprognosen 2024, leverans till Skolverket
- Transportutbildade, yrkeskompetensbevis
- Regionala matchningsindikatorer, tillsammans med Tillväxtverket
- Regionala Trender och Prognoser 2025
- Kompetensförsörjning inom hälso- och sjukvården, tillsammans med Socialstyrelsen.

4. Hur hänger allt ihop? Kopplingen mellan SCBs räkenskaps-sammandrag, Skolverkets kostnadsstatistik och Kolada

Henrik Engström, SCB och Petter Björnson Wikström, Skolverket

Henrik berättade om SCB:s statistik om kommunernas räkenskaps-sammandrag som är grunden för de kommunala huvudmäns skolkostnader.

Räkenskaps-sammandraget omfattar cirka 3 000 variabler från kommunerna. Uppgifterna används bland annat i BNP-beräkningarna men också som del i Skolverkets statistik om kostnader för skolväsendet.

Kommunerna har uppgiftslämnarplikt på räkenskapssammandraget. Mycket av enkäten fylls i via schablonskattningar. Publiceringen sker successiv under året. I SCB:s statistikdatabas redovisas totalkostnader för ett stort antal mått per kommun.

En viktig del i kvalitetsgranskningen är att uppgiftslämnarna granskar sina egna uppgifter som del i uppgiftslämnarprocessen. Inbyggt i blanketten finns omfattande kontroller, därutöver granskar SCB förändringar jämfört med föregående år, avvikelser från riksgenomsnittet och viktiga samband mellan olika delar i blanketten. De återkontakter SCB gör handlar i stor utsträckning om att ge stöd åt uppgiftslämnarna så att uppgifterna hänger ihop redovisningsmässigt.

Räkenskapssammandraget visar att kommuner som liknar varandra till sin struktur ändå rapporterar helt olika kostnader. Användarna undrar varför det är så. Skolverket svarar att skillnaderna förklaras av skillnader i verksamheten. Ett enkelt exempel på det är skolmaten. Kommunerna väljer själva hur mycket pengar de vill lägga på den.

SCB har ett pågående utvecklingsarbete för att förenkla uppgiftslämnandet för kommunerna, men det är svårt. Bland annat har SCB tagit fram en instruktion för ett förenklat uppgiftslämnande och vissa kommuner har anpassat sina ekonomisystem så att de lätt kan få ut rätt uppgifter till räkenskapssammandraget.

Petter höll en presentation om Skolverkets officiella statistik om kostnader. Han berättade om de två insamlingar, en för kommunala på huvudmannnivå och en annan på skolenhetsnivå för regionala, statliga och enskilda huvudmän samt kommunalförbund, som sker gällande utbildningsskostnader och (i stort) vilka uppgifter som samlas in för vilka verksamheter. Presentationens främsta budskap var att den absolut största delen av kostnadsstatistiken kommer från kommunala huvudmän på huvudmannnivå, samt att kostnader på skolenhetsnivå endast samlas in för vissa skolformer.

Det kom upp frågor om hur insamlingen av kostnader hos enskilda huvudmän går till och ser ut. Rikard beskrev detta kort eftersom SCB samlar in uppgifterna för att sedan leverera dem till Skolverket. Tanken med blanketterna för insamling av uppgifter från enskilda och kommunala huvudmän är att de ska se så lika ut som möjligt.

Det noterades att det är svårt att plocka ut uppgifter om lönekostnader eftersom dessa finns i flera olika kategorier (beroende på skolledning, vaktmästare, skolsköterska, skolmatpersonal, osv).

5. Intäkter och kostnader på skolnivå samt posten ”övrigt” i kostnadsstatistiken

Sofie Andersson, Skolverket

Sofie berättade om ett uppdrag Skolverket har fått i regleringsbrevet om att förbereda insamling och publicering av ekonomisk information på enhetsnivå. Uppdraget skulle innebära två stora förändringar: Kommuner skulle behöva lämna uppgifter om kostnader på enhetsnivå. Fler uppgifter skulle publiceras på enhetsnivå för både kommunala och enskilda skolenheter. Man skulle då få mer insyn i hur resurser används.

Det finns en skillnad i befintliga insamlingar av kostnader hos kommunala och enskilda huvudmän. Det gäller posten ”övrigt” där det finns lite olika instruktioner.

Sofie visade hur ”skolpeng” (grundbeloppet) endast är en del av skolornas/huvudmännens möjliga intäkter. Det finns även väldigt många andra typer av intäkter. Frågan är vad vi (samhället) vill veta om intäkter. Är det vilket ekonomiskt utrymme enheterna har, eller vad respektive kommun lägger på skolan? Det påverkar hur vi vill bryta/publicera intäkterna.

Det finns två typer av svårigheter med att samla in uppgifter på enhetsnivå:

1) Kvalitet på data. Det finns idag inget krav på att redovisa (i bokföringen) kostnader på skolenhetsnivå, utan enbart på huvudmannanivå. Därför kan uppgifter på enhetsnivå komma att snarare bli en uppskattning om man skulle börja samla in dessa. Dessutom är det svårt för huvudmän med flera skolenheter att specificera kostnader för vissa resurser på skolenhetsnivå, eftersom vissa resurser delas t ex mellan skolenheter. Vad man skulle få in för uppgifter på enhetsnivå skulle därför variera väldigt mycket. En insamling på skolenhetsnivå skulle därför snarare spegla huvudmannans organisation och schabloner snarare än faktiska kostnader på enhetsnivå. Det finns också brister i jämförbarheten i befintlig skolkostnadsstatistik som riskerar att bli större eller få större konsekvenser vid jämförelser på enhetsnivå.

Sammantaget så finns det stora utmaningar med att samla in uppgifter om kostnader på enhetsnivå som speglar enheternas faktiska resursanvändning.

2) Vad som är en skolenhet är inte alltid jämförbart. Dels kan kommunala huvudmän ändra sin organisation och skapa fler eller färre skolenheter. Det gör det svårt att följa enheter över tid. Dessutom har olika typer av skolenheter olika typer av kostnader och intäkter. En skola F-3 har andra typer av kostnader än exempelvis F-9, dessutom kan en skolenhet F-9 omfördela resurser mellan stadier.

Det blev en liten diskussion om hur vanligt det är att skolenheter förändras.

Skolverket svarade att det förekommer även om det inte är jättevanligt, men lyfte samtidigt att det är inte helt självklart i praktiken vad som är en skola och vad

som är en skolenhet och hur dessa hör ihop. Sofie berättade att man i arbetet med uppdraget tittar på hur stor betydelse strukturella skillnader har mellan skolenheter och hur vanligt det är att skolenhetsorganisationen förändras.

Sofie lyfte att Skolverket bedömer det troligtvis kommer att behövas någon form av krav på huvudmännens redovisning för att börja samla in uppgifter på skolenhetsnivå för att säkerställa kvaliteten i uppgifterna. Ett alternativt tillvägagångssätt är att fokusera på vilka kostnader som är relevanta och antas ha god kvalitet på skolenhetsnivå. Alla uppgifter kanske inte är lämpliga att samla in på enhetsnivå givet hur organisationen ofta ser ut (som exempelvis vad gäller elevhälsa).

Det lyftes en kommentar om att undervisande personal redan rapporteras på skolenhetsnivå, men inte ”annan personal”. Det blev en liten diskussion om möjligheten att koppla ihop ”arbetsställen” och ”annan personal”. Sofie sade att flera huvudmän som arbetsgruppen pratat med bedömer att de skulle kunna rapportera kostnader för kostnadsslaget ”undervisning” på enhetsnivå med god kvalitet.

6. Resursfördelningsmodeller

Katarina Wizell, SCB

Katarina informerade om SCB:s arbete med resursfördelningsmodeller.

Kommuner beställer resursfördelningsmodeller för att kunna fördela pengar utifrån strukturella skillnader mellan skolor. 2024 hade SCB 87 uppdrag till 82 olika kommuner. Kommunerna skickar in uppgifter om eleverna och SCB tar fram ett index per skolenhet. Föräldrarnas utbildningsbakgrund är den variabel som väger tyngst i modellen.

SCB skickade 2017 ut en enkät till kommunerna för att undersöka hur de använder resursfördelningsmodellerna. Av de 148 kommuner som svarade så var det 106 kommuner som svarade att de använder struktur tillägg och 42 kommuner svarar att de inte fördelar några resurser efter socioekonomiska faktorer. De kommuner som svarat att de fördelar resurser utifrån socioekonomiska faktorer fördelar mellan 3% och 10% av budgeten utifrån det. Sedan dess har en lagförändring trätt i kraft som anger att kommuner måste fördela resurser till skolor efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov.

På uppdrag av 2015 års Skolkommision tog SCB fram en statistisk modell som underlag till fördelning av statsbidrag till huvudmän som bedriver förskoleklass- och grundskoleverksamhet (”socioekonomisk index”). Den grundläggande tanken bakom modellen är att elever som har hög sannolikhet (risk) att inte uppnå behörighet till studier på gymnasieskolan har ett större behov av stöd än elever som har en låg sannolikhet. SCB får ett årligt anslag från

utbildningsdepartementet för att leverera underlag till Skolverket som i sin tur fördelar statsbidrag baserat på detta index.

SCB har det senaste året på uppdrag av utbildningsdepartementet utvärderat modellen som tar fram socioekonomiskt index. SCB konstaterade att nuvarande regressionsmodellen bygger på betydelsefulla förklaringsvariabler och producerar resultat som är robusta över tid. Regressionsmodellen bedöms ha en god prediktiv förmåga på elevnivå totalt sett. För skolenheter/huvudmän med höga elevantal eller en relativt låg andel elever som senare blir obehöriga bedöms modellen fungera väl. SCB har tittat på fler förklaringar till varför elever når slutbetyg i 9:an och det visar sig att åtgärdsprogram och om eleven går på resursskola har en hög förklaringsgrad när det gäller att prognostisera om eleven får ett slutbetyg. Dessa variabler är dock påverkbara och därför har utbildningsdepartementet valt att inte gå vidare med den ansatsen.

7. Information om ett kommande regeringsuppdrag om inhämtning av nya skoldata på nytt sätt och det pågående uppdraget Work in Sweden

Katarina Wizell och Rikard Persson, SCB

Rikard informerade om ett kommande regeringsuppdrag om nya skoldata. Uppdraget har aviserats i budgetpropositionen och sträcker sig från 2025 till 2027 och kostar totalt 7,6 miljoner kronor. Uppdraget omfattar två delar: att inhämta elevers scheman för att möjliggöra kopplingen mellan lärare och elever samt att inhämta uppgifter om elevernas närvaro.

Katarina berättade om SCB:s regeringsuppdrag om arbetskraftsinvandring ”Work in Sweden”, se presentation.

Hon informerar om att det vore önskvärt om enkäten till invandrare om utbildning i annat land skulle kunna ersättas med att data samlas in i samband med folkbokföringen.

Två enkätstudier är inplanerade under 2025. En riktar sig till arbetsgivare och handlar om deras vilja och förmåga att anställa internationell kompetens. Den andra ska riktas till masterstudenter/doktorander/forskare (inte avgjort än vilken grupp) och ska handla om deras vilja att stanna kvar i Sverige och vilka hinder och möjligheter de ser.

IFAU har intresse av att det skapas en koppling mellan Migrationsverkets dossiernummer och samordningsnummer som tilldelas av Skatteverket.

8. Ny definition av distansutbildning

Erik Dahl, UKÄ

Arbetet med en ny definition av distansutbildning påbörjades före pandemin och återupptogs efteråt. Dialog har förts med SUHF, SFS, rådgivande grupper för statistik, UHR och LUS för att utveckla definitionen. Tidigare definierades

distansutbildning i begreppsmanualen som utbildning där lärare och studenter oftast är rumsligt och tidsmässigt åtskilda, medan den i officiella statistikmeddelanden beskrevs som utbildning där lärare och studenter huvudsakligen är åtskilda i tid och/eller rum.

Den nya definitionen av distansutbildning fokuserar på undervisning och examination där lärare och studenter huvudsakligen är fysiskt åtskilda. Samtidigt införs en ny definition för platsbunden utbildning, som avser undervisning och examination som genomförs i lärosätets lokaler eller på andra bestämda platser. För distansutbildningar ska antalet obligatoriska träffar nu registreras i HREG, vilket ger två underkategorier: distansutbildning med obligatoriska träffar och distansutbildning utan obligatoriska träffar.

Ett PM och beslutet om de nya definitionerna har skickats till lärosätenas registratur, Ladokkonsortiet och SCB. Målet är att implementera den nya definitionen inför höstterminen 2026. Testkörningar mellan Ladok och HREG har redan genomförts för att hantera registreringen av obligatoriska träffar.

Avslutningsvis berättade MYH att de också funderat på att se över sin definition av distansutbildning.

9. Nya produkten Lediga jobb och rekryteringsbehov (LOR)

Katja Olofsson, SCB

Katja presenterade arbetet med nya produkten LOR, se presentation.

Just nu ingår 85 yrkesgrupper i LOR varav cirka 20 finns inom hälso- och sjukvård och cirka 20 inom utbildningssektorn. Cirka 25 grupper mappar tydligt mot gymnasiala yrkesprogram.

Det dras ett urval av arbetsgivare per år, men insamlingen sker sedan vid flera tillfällen under året.

Katja berättar att själva frågeformuläret fungerar bra – uppgiftslämnarna har haft relativt lätt att rapportera in uppgifterna.

Svaren viktas utifrån arbetsställets branschtillhörighet och/eller andra egenskaper så att statistiken blir representativ utifrån hur många som arbetar inom ett yrke.

Det fördes en diskussion om hur man på ett bra sätt kan fråga arbetsgivare om brist idag. Statistikbehoven av antalet som saknas inom olika yrken är stora, men det är en komplex fråga att ställa. Det som bland annat förtydligas i LOR är att arbetsstället ska ha ekonomiska förutsättningar att anställa personalen som saknas, och man inte ska räkna med brist på personal där arbetet i nuläget utförs av bemanningsföretag eller liknande.

Bemanningsföretag hanteras enhetligt genom hela frågeformuläret, jämfört med tidigare då hantering och definitioner relaterade till bemanningsföretag skilde sig åt i de olika undersökningarna. LOR frågar i första hand om rekryteringar i syfte

att anställa. Om arbetsstället har anlitat bemanningsföretag kan det däremot tas upp som en konsekvens av att man inte lyckats med detta. Bemanningsföretagen själva svarar för rekryteringar av egen personal, oavsett om den arbetar ”in house” eller hyrs ut. Detta är även i enlighet med EU:s förordningar på området.

10. Övriga frågor och synpunkter

Punkten utgick tack vare att så pass många frågor och synpunkter tagits upp löpande under mötet.

11. Datum för nästa möte och avslut

Skolverket och UKÄ

Nästa användarråd äger rum den 29 april 2025 och arrangeras av UKÄ.